

sygn. akt I ACz 627/13

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie, I Wydział Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: SSA Wojciech Kościółek

Sędziowie: SSA Piotr Rusin (spr.)

SSA Józef Wąsik

po rozpoznaniu w dniu 18 kwietnia 2013 r. w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku J. M. i B. M.

przy uczestnictwie M. P. i K. P.

o zabezpieczenie roszczenia przed wytoczeniem powództwa

na skutek zażalenia obowiązanej K. P. na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie Wydział I Cywilny z dnia 8 września 2012 r., sygn. akt I Co 346/12

postanawia:

1. **oddalić zażalenie,**
2. **pozostawić Sądowi I instancji rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.**

sygn. akt I ACz 627/13

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 18 kwietnia 2013 r.

Postanowieniem z dnia 8 września 2012 r., sygn. akt I Co 346/12, Sąd Okręgowy w Krakowie, Wydział I Cywilny, zabezpieczył roszczenie wnioskodawców J. M. i B. M. o zapłatę solidarnie przez M. P. i K. P. kwoty 220 000 zł i kwoty 10 576,72 zł, a nadto roszczenie o zwrot przewidywanych kosztów wykonania zabezpieczenia i kosztów postępowania w łącznej wysokości 18 400 zł poprzez ustanowienie na przysługującym K. P. prawie własności nieruchomości objętej prowadzoną przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku księgą wieczystą nr (...) hipoteki przymusowej do kwoty 124 488 złotych 36 groszy na rzecz J. M. i B. M., a także poprzez ustanowienie na przysługujących solidarnie obowiązanych M. P. i K. P. udziałach po 1/2 części w prawie użytkowania wieczystego gruntu i w prawie własności budynków i naniesień objętych prowadzoną przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku księgą wieczystą nr (...) hipoteki przymusowej łącznej do kwoty 124 488 złotych 36 groszy na rzecz J. M. i B. M.. Ponadto, Sąd Okręgowy określił uprawnionym dwutygodniowy termin do złożenia przeciwko obowiązany powództwa o zapłatę solidarnie kwoty 220 000 zł i kwoty 10 576,72 zł pod rygorem upadku zabezpieczenia.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że swoje roszczenie uprawnieni wywodzą z faktu zawarcia z (...) sp. z o.o. w G., w skład zarządu której wchodzili oboje obowiązani, umów, na podstawie których uprawnieni przekazali tej spółce środki pieniężne w kwocie 220 000 zł z obowiązkiem zwrotu tej kwoty po uzgodnionym odrębnie w każdej z umów okresie czasu wraz z odsetkami w łącznej wysokości 10 576,72 zł. Kwoty

te nie zostały jednak uprawnionym wypłacone, mimo upływu terminów określonych w umowach, co w ocenie wnioskodawców jest skutkiem szeregu bezprawnych zachowań obowiązanym jako członków zarządu spółki (...). Zdaniem Sądu Okręgowego, tak określona podstawa faktyczna roszczenia może zostać uznana za wiarygodną, albowiem obowiązanemu M. P. zostało postawione sześć zarzutów karnych w związku z działalnością spółki (...), a obowiązana K. P. jako drugi członek zarządu nie podjęła żadnych działań w celu zapobiegnięcia sytuacji, w której depozyty powierzone spółce (...) przez klientów nie były należycie zabezpieczone przed utratą. Można również przyjąć, że w rezultacie działalności obowiązanym doszło do utraty przez spółkę (...) płynności finansowej. Zdaniem Sądu Okręgowego, zarzucane obowiązanym bezprawne działania mogą pozostawać w adekwatnym związku przyczynowym z utratą przez wnioskodawców możliwości wyegzekwowania należności od spółki (...), albowiem spółka ta wstrzymała wypłaty na rzecz swoich kontrahentów, a jej majątek nie wystarczy na pokrycie wszystkich zobowiązań. Można zatem przyjąć, że roszczenie uprawnionych oparte na podstawie art. 415 k.c., ewentualnie na podstawie art. 299 k.s.h., jest prawdopodobne. Wnioskodawcy legitymują się również interesem prawnym w udzieleniu zabezpieczenia, albowiem obowiązani w marcu 2012 r. założyli nową spółkę pod nazwą (...) Spółka Akcyjna, której akcje miały być objęte przez obowiązanym za kwotę 50 mln zł pochodzącą z (...) sp. z o.o., jednakże z doniesień prasowych wynika, iż dokument przelewu wskazanej kwoty został sfałszowany, co rodzi podejrzenie, iż brak zabezpieczenia może uniemożliwić lub poważnie utrudnić wnioskodawcom wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia. Odnosząc się natomiast do wskazanego przez wnioskodawców sposobu zabezpieczenia, Sąd Okręgowy wskazał, że ustanowienie hipoteki łącznej na nieruchomości stanowiącej współwłasność w częściach ułamkowych obowiązanym uznać należy za dopuszczalne, skoro na podstawie art. 441 §1 k.c., ponoszą oni solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę. Nadto, Sąd Okręgowy zaznaczył, że przyjęty sposób zabezpieczenia w dostateczny sposób zabezpieczy interesy wnioskodawców i nie będzie stanowił nadmiernej uciążliwości dla obowiązanym.

Powyższe postanowienie zostało w całości zaskarżone zażaleniem przez obowiązaną K. P., która podniosła zarzuty: 1) naruszenia art. 201 §1 k.p.c. w zw. z art. 298 k.s.h. poprzez wydanie orzeczenia w sprawie niepodlegającej właściwości miejscowej sądu orzekającego, 2) naruszenia art. 299 k.s.h. poprzez uznanie, że w sprawie zachodzą okoliczności uzasadniające odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki (...) i 3) naruszenia art. 730¹ k.p.c. poprzez uznanie, że wierzyciele uprawdopodobnili swój interes prawnych w udzieleniu zabezpieczenia, mimo iż brak zabezpieczenia nie uniemożliwi ani poważnie nie utrudni wykonania zapadłego w sprawie orzeczenia.

W uzasadnieniu zażalenia obowiązana podniosła w pierwszej kolejności, że Sąd Okręgowy w Krakowie nie jest właściwy miejscowo do rozpoznania sprawy o roszczenie określone przez wnioskodawców we wniosku o udzielenie zabezpieczenia i winien był wziąć pod uwagę tę niewłaściwość z urzędu zgodnie z art. 202 k.p.c., gdyż w sprawie o to roszczenia występuje właściwość wyłączna. Zdaniem obowiązanej właściwość wyłączną statuuje w niniejszej sprawie art. 298 k.s.h., wedle którego powództwo o odszkodowanie przeciwko członkom organów spółki oraz likwidatorom wytacza się według miejsca siedziby spółki. W okresie powstania wierzytelności uprawnionych spółka (...) miała siedzibę na terenie właściwości Sądu Okręgowego w Gdańsku, co oznacza, iż tylko ten sąd był uprawniony do udzielenia zabezpieczenia w niniejszej sprawie. Obowiązana zaznaczyła przy tym, że wykładnia systemowa, a także względy funkcjonalne przemawiają za określeniem sądu właściwego w sprawach o roszczenie z art. 299 k.s.h. na podstawie art. 298 k.s.h.

Odnosząc się natomiast do podstaw roszczenia uprawnionych, obowiązana wskazała, że do przypisania członkom zarządu subsydialnej odpowiedzialności za zobowiązania spółki muszą wystąpić kumulatywnie dwie przesłanki, tj. bezskuteczność egzekucji prowadzonej przeciwko spółce oraz niemożność powołania się na którąkolwiek z okoliczności uwalniających członków zarządu od odpowiedzialności wymienionych w art. 299 §2 k.s.h. Tymczasem w niniejszej sprawie nie doszło do stwierdzenia bezskuteczności egzekucji wobec spółki, w szczególności uprawnieni nie wykazali, aby spółka nie miała żadnego majątku, z którego mogliby oni zaspokoić swoją wierzytelność, a nadto nie można przyjąć, że szkoda wskazywana przez wnioskodawców związana była z działalnością własną uczestników a nie odpowiedzialnością reprezentowanej przez nich spółki.

W oparciu o przedstawioną argumentację obowiązana wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do rozpoznania sądowi właściwemu, a także o wstrzymanie wykonania zabezpieczenia i zasądzenie od wnioskodawców na rzecz uczestników zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

W odpowiedzi na zażalenie uprawnieni wnieśli o jego oddalenie, a także o oddalenie wniosków obowiązanej o przekazanie sprawy do Sądu Okręgowego w Gdańsku i o wstrzymanie wykonania zaskarżonego postanowienia. Nadto, uprawnieni wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od obowiązanej kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisach. Na zasadzie wniosku ewentualnego uprawnieni wnieśli o przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Trybunalskim.

W uzasadnieniu wniesionego pisma uprawnieni wskazali, że na etapie postępowania zabezpieczającego prowadzonego przed wytoczeniem powództwa nie ma zastosowania art. 202 zd. 1 k.p.c. Wskazali również, że art. 299 k.s.h. nie jest jedyną podstawą prawną dochodzonego przez nich roszczenia. Uprawnienie swoje wnioskodawcy opierają bowiem głównie na podstawie art. 415 k.c. lub 422 k.c. Uprawnieni nie zgodzili się także z poglądem obowiązanej, że w sprawach o roszczenia z art. 299 k.s.h. właściwość sądu winna być ustalana na podstawie art. 298 k.s.h., gdyż art. 298 k.s.h. dotyczy roszczeń kierowanych przez spółkę (albo jej wspólników) wobec członków jej zarządu, a więc sporów o charakterze wewnętrznym. Tymczasem roszczenie z art. 299 k.s.h. nie ma takiego charakteru. Zdaniem uprawnionych właściwość Sądu Okręgowego w Krakowie w niniejszej sprawie uzasadnia regulacją art. 35 k.p.c. Na wypadek uznania, że w niniejszej sprawie sąd właściwy winien zostać ustalony na podstawie przepisów o właściwości ogólnej, uprawnieni na podstawie art. 43 §1 k.p.c. wnieśli o przekazanie sprawy do sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania obowiązanej M. P., tj. do Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim.

Odnosząc się natomiast do kwestii spełnienia przesłanek udzielenia zabezpieczenia, uprawnieni ponownie podkreślili, że art. 299 k.s.h. nie jest jedyną podstawą ich roszczeń. Uprawnieni wskazali ponadto, że spółka (...) prowadziła działalność bankową bez posiadania stosownych zezwoleń, a członkowie jej zarządu (obowiązani) obciążali powierzone spółce środki pieniężne bardzo wysokim ryzykiem inwestycyjnym, przez co naruszyli nie tylko umowy zawarte z klientami (opierające się na inwestowaniu przekazanych środków w złoto), ale również ogólnie przyjęte reguły deontologiczne dotyczące zarządzania środkami powierzonymi przez konsumentów. Uprawnieni zaznaczyli przy tym, że w dniu 20 września 2012 r. Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku ogłosił upadłość spółki (...), a szacowana wartość majątku tej spółki jest kilkakrotnie mniejsza niż łączna wysokość roszczeń jej kontrahentów. Nie ulega tym samym wątpliwości, że w postępowaniu upadłościowym uprawnieni nie odzyskają całości środków należnych im od spółki (...). Zdaniem uprawnionych, fakt prowadzenia spółki (...) w sposób sprzeczny z obowiązującymi regulacjami prawnymi, umowami zawartymi z klientami i dobrymi obyczajami kupieckim rodzi odpowiedzialność odszkodowawczą po stronie obowiązanych.

W piśmie z dnia 12 kwietnia 2013 r. uprawnieni przedłożyli dodatkowo kilka odpisów postanowień sądów odwoławczych wydanych w sprawach o podobnym stanie faktycznym, w których sądy utrzymały zabezpieczenia udzielone klientom spółki (...) na składnikach osobistego majątku członków zarządu tej spółki.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do kwestii właściwości miejscowej Sądu Okręgowego w Krakowie do rozpoznania złożonego przez uprawnionych wniosku o udzielenie zabezpieczenia, wskazać należy, iż ustalanie sądu właściwego na podstawie art. 298 k.s.h. w przypadku powództw opartych na regulacji art. 299 k.s.h. istotnie wywołuje w doktrynie i orzecznictwie pewne kontrowersje. Są one w głównej mierze efektem wątpliwości co do odszkodowawczego charakteru odpowiedzialności członków zarządu spółki określonej w art. 299 k.s.h. Zauważyć jednak należy, że przepis art. 298 k.s.h., podobnie jak inne przepisy wprowadzające wyłączną właściwość określonego sądu w pewnej kategorii spraw, ma niewątpliwie wyjątkowy charakter, przez co wykluczone jest, aby jego zastosowanie rozciągać na roszczenia,

których odszkodowawczy charakter wywołuje daleko idące kontrowersje. Stąd też należy stanąć na stanowisku, iż przepis ten nie może mieć zastosowania do powództw o roszczenia z art. 299 §1 k.s.h.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że sąd właściwy do rozpoznania sprawy o roszczenie z art. 299 §1 k.s.h. winien zostać ustalony albo na podstawie art. 27 §1 k.p.c. (sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej) albo na podstawie art. 35 k.p.c. (sąd, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę). Stwierdzenie to prowadzi z kolei do wniosku, że w świetle regulacji art. 202 k.p.c. Sąd Okręgowy w Krakowie nie miał obowiązku wzięcia pod uwagę z urzędu swej niewłaściwości miejscowej (jeżeli chodzi o powództwo oparte na art. 299 §1 k.s.h., to zarówno art. 27 §1 k.p.c., jak i art. 35 k.p.c. wskazują zasadniczo na właściwość Sądu Okręgowego w Gdańsku w niniejszej sprawie, albowiem w okręgu tego Sądu obowiązani mają miejsce zamieszkania i tam prowadzili oni również swoją działalność jako członkowie zarządu spółki (...)). Nie można tym samym stawiać mu zarzutu naruszenia wskazanej regulacji.

Powyższe wyklucza uwzględnienie wniosku obowiązanej o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Gdańsku jako właściwemu miejscowo. Samo zaś postępowanie zażaleniowe dotyczące tego postanowienia nie może zostać przeprowadzone przez inny sąd niż Sąd Apelacyjny w Krakowie, skoro postanowienie to zostało wydane przez Sąd Okręgowy w Krakowie.

Wyjaśnić należy również, że rozpatrywanie właściwości miejscowej sądu jedynie z perspektywy regulacji art. 299 §1 k.s.h., pomimo iż uprawnieni jako podstawę swych roszczeń wobec obowiązanych wskazują również, a właściwie przede wszystkim, regulację art. 415 k.c. wynika z faktu, iż tę ostatnią odpowiedzialność uprawnieni wiążą także z działalnością obowiązanych jako członków zarządu spółki (...). Tak skonstruowana podstawa odpowiedzialności wydaje się jednak wysoce wątpliwa z uwagi na to, iż regulacja art. 299 §1 k.s.h. na zasadzie ścisłego wyjątku wprowadziła odpowiedzialność członków zarządu za zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Konstruowanie tej odpowiedzialności na podstawie przepisów ogólnych o czynach niedozwolonych nie może zatem zostać uznane za przekonujące. W rezultacie nie można przyjąć, aby roszczenie uprawnionych oparte na art. 415 k.c. zostało w należyty sposób uprawdopodobnione.

Co się zaś tyczy kwestii uprawdopodobnienia przez uprawnionych przesłanek roszczenia z art. 299 §1 k.s.h., to za trafne należy uznać stanowisko Sądu I instancji, iż podane w środkach masowego przekazu informacje odnośnie kondycji (...) spółki (...), w szczególności wiadomość, iż spółka ta odmówiła swoim licznym kontrahentom zwrotu powierzonych środków pieniężnych mimo wymagalności roszczeń w tym zakresie, pozwalają przyjąć, iż ewentualna egzekucja przeciwko tej spółce będzie bezskuteczna. Stanowisko to w pełni potwierdza postanowienie o ogłoszeniu upadłości spółki (...), które zostało wydane w krótkim czasie po wydaniu zaskarżonego postanowienia. Zaznaczyć także należy, że ciężar dowodu w zakresie okoliczności, które w świetle regulacji art. 299 §2 k.s.h. zwalniałyby członka zarządu od odpowiedzialności, spoczywa właśnie na pozwanym członku zarządu. Nie ulega tym samym wątpliwości, iż uprawnieni nie muszą uprawdopodobniać, że tego rodzaju okoliczności w niniejszej sprawie nie zachodzą. Natomiast w złożonym zażaleniu obowiązana jedynie w ogólny sposób powołuje się na możliwość zwolnienia z odpowiedzialności na podstawie art. 299 §2 k.s.h. Tak ogólnie sformułowany argument niewątpliwie nie może zostać uznany za przekonujący.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 §2 k.p.c.

Zgodnie z regulacją art. 745 §1 k.p.c. o kosztach postępowania zabezpieczającego rozstrzyga sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie. Dlatego też należało pozostawić rozstrzygnięcie o kosztach niniejszego postępowania Sądowi I instancji.